

FOIȚI'A

PREDICATORIULUI SATEANULUI ROMANU

Pentru cestiuni basericesci, scolastice, economice, igienice s. a.

Va esfi la 1 st. n. a fiesce-carei lune in alaturarea „Predicatoriului Sateanului Romanu.“

CURSULU 1.
1875.

Numerulu 3.
1-a Martiu

A-se adresá in veri-ce cestiune la :
Redactiunea fíiei „Predicatoriulu Sateanului Romanu“ in Deés.

A 121-a aniversare

dela deschiderea scóleloru din Blasiu. *)

Luminéza-te, si vei fi!

120 de ani au trecut, de candu marele Domnedieu in atotopotenti'a s'a, a santítu casa pentru poporulu seu celu strivitu si maltratatu din seculi — pentru poporulu romanu, — 120 de ani strecurati in eternitate, decandu mentea romanésca a aflatu isvoru cu lapte nationalu, care se-i pota nutri spiritulu si anim'a, — 120 de ani acoperiti cu velulu trecutului, decandu vocea lui Domnedieu a dísu : se ffa lumina si pentru poporulu romanu, si s'a facutu, — 120 de ani sborati pre aripele trecutului, decandu intunereculu nescientiei si a ignorantiei, in care a jacutu poporulu romanu in tempu de 16 seculi, s'a respiratu si strabatutu prin radiele dulci si benefactorie ale culturai si ale scientiei, — 120 de ani scrisi cu litere de auru in cartea vietiei poporaloru, decandu romanulu ingenunchiatu si inbrancitu de adversitatea sortei, gârbovitu de suferintiele si calamitatile aloru 16 seculi, si-a radicatu fruntea s'a catra Domnedieulu marirei, si l'a preamaritu cu gura, anima si mente nationale, — 120 de ani adausi la fratii loru celi dupa Christosu, decandu vulturulu Minervei si-a facutu cuibu si in acést'a tierisiora, in acestu locu neinsemnatu, la imbinarea acestoru ape line, — martori la suferintiele romaniloru dela descalecarea loru in acést'a mosía alui Traianu, — 120 de ani scrisi in istori'a profana, decandu ea a insemnatu pre paginile sale vendecarea paraliticolui, nu cá celu din s. scriptura de 38 ani, ci mai bene de 38 ori 42 de ani, — 120 de ani

in vietí'a nationale a Romaniloru trecuti, decandu portile acestui Sionu romanescu, stau deschise toturoru, celoru ce voru se se adape din acestu isvoru — insetati fiendu de scientia, 120 de ani suntu martori romaniloru, de candu de acesti paretí s'a reflectatu echoulu cuventeloru sublime „lumineza-te romane si vei fi,“ si de atunci in cóce acestu pragu s'a calcatu si se calca de multe suflete romane, cari patrungi de inaintarea natiunei au predicatu Romaniloru evangeliulu nationalu, cu zelu si virtute romanésca, in câtu ne-au adusu pre noi stranepotii loru a poté fi astadi participante la concertulu culturalu alu poporaloru europene, si cari ne-au datu ocasiune si noue a fi intruniti asta-dí in acestu locu, la acésta serbare solemná.

Auror'a ce se aretà in demanétí'a colonisarei Daciei pre cerulu romanu, erá palida-rosieteca, si sorele dulce si zimbitoriu, ce mai antaniu le resarí Romaniloru, fiendu inveluitu si incunjiuratu de cétia, inca de pre atunci se parea a anuntiá tempeste si viscole pentru Romani, ce'a ce s'a si templatú; ca-ce acelu sore nu ajunsese inca la amiédi, si fericirea acestui poporu a inceputu a se turburá, nori grei au cuprensu atmosfer'a, si tempeste ingrozitorie se preparau pentru elu; cà-ce cine se va numí romanu adevveratu, si se nu scía preste câte a datu acestu poporu? Cene se va mandrí cu acestu nume si se nu scie câte genti au inundatu preste densulu, câte viscole l'a ajunsu si câte ploí de calamitati l'au batutu? Cene sciendu istori'a, nu va marturisi cu man'a pre anima, cà suferintiele au fostu grele, au fostu torturatorie, au fostu stocatorie de lacreme? cà-ce unde au tientitu acelea, decátu alu face se-si pierda limb'a, cu ea nationalitatea si apoi esistenti'a. — Domnedieulu poporaloru e indelungu rabdatoriu, inse e si dreptu,

*) Dechiamata prin studintele din Blasiu Vas. Siuteu.

de ace'a n'a lasatu cá se se franga de totu pacientia de fieru a romaniloru probata in decursu de 16 seculi, n'a lasatu cá acelu poporu, pre care l'a sustienutu credenti'a in trênsulu, (in Domnedieu) se-lu parasésca pre acelu Domnedieu, fora de a volf; ci cu viersulu seu atotu-poternicu a strigatu asupritoriloru si impilatoriloru : „destulu,“ ér' poporului romanu : „scola-te, lia-ti patulu teu si ambla!“ la cari cuvente geniulu romanu s'a desceptatu din letargia seculara, si a urmatu acelu viersu cerescu. — Se apropia finea seclului alu 17-lea. Sorteá romaniloru, care cá si pana aci erá sub arpile Archiereiloru si a preotimei, pre tempulu acest'a erá concrediuta fericitului de memoria Teofilu, care din impulsu divin, descoperindu imperatului de atunci Leopoldu, greutatile si asupririle romaniloru si ale relegiunei romanesci din Ardealu, capetá respunsu, cá romanii déca se voru uní cu vre-o lege din cele 4 primite, adeca : catolica, luterana, calvina si unitaria, — se aiba acele scutiri cu credentiosii legeri, cu care se voru uní, si voru poté cercetá scolele acelei legi, in urm'a carei-a elu la an. 1697 se si dechiará cu totu clerulu seu a se întorce in sínulu mamei baserece romano-catolice, care actu insemnatu in istoria baserecesca se indepleni solemnu sub urmatoriulu seu de pia memoria Atanasiu Angelu.

Provedinti'a divina, necuprinsa in sfaturile sale dispuse inse nu multu dupa ace'a la ocuparea scaunului archierescu pre nemeritoriulu si demnulu de memoria, multu meritatulu si Domne! . . . persecutatulu de sorte si de omeni, archiereulu Joanu Inocentiu Clain de Sadu. Acestu archiereu prea demnu cunoscundu influinti'a benefactoria a scientiei asupra omenimei si vedindu pre bietulu poporu romanu orbecandu in intuneculu nescientiei si a ignorantiei, sciendu cá scientia e poterea, si ea e arm'a cea mai segura de a subjuga poporale si ea le face memoritoria — adeveru probatu de candu custa omenimea, — se patrunse de cuventele, pre cari spiritulu tempului imperiosu le cerea dela unu poporu, care volia se aiba sperare de venitoriu stralucitu, de cuventele sublime, de principiulu : „luminéza-te si vei fi,“ si din inspiratiune divina, conceptu ide'a maretia de a radica scole, in cari se se crésca filii poporului romanu, si se vena la cunoscinti'a adevेरului, la cunoscerea demnitatii omenesci si a originei stralucite din care se trage, care idea salutaria o si puse in lucrare la anulu 1738, cerandu incuvenintiarea si spriginulu imperatului prea bannu de atunci Carolu VI-lea si rogandu-lu, cá se-i conceda a schimbá dominiulu dela Gherl'a si dela Sambat'a din tier'a Oltului, cari aduceau venitu de 3000 fl. — cu dominiulu dela Blasiu, care aducea venitu de 6000 fl., care suma diumatate o destinase pentru 11 calugari,

pentru 20 alumni in Seminaru si pentru 3 alumni tramisi la Rom'a; éra Clerulu in sinodulu tienutu in Blasiu la 26 Ianuarie 1738 se promise, cá va dá la edificarea s. monasteri si a scoleloru in tempu de 5 ani 25000 fl. dandu inse numai 16000, ér' restulu de 9000 pre tempulu episcopului Maioru l'a liertatu imperatés'a Mari'a Teresi'a, si astu-feliu s'a pusu piétr'a fundamentale la acést'a locuintia alui Domnedieu si la acestu Sionu alu romaniloru. Totu acelu prea demnu episcopu a midilocitu la imperatés'a Mari'a Teresi'a, cá Romanii celi uniti se nu se considere mai-multu numai cá suferiti, ci cá filii ali patriei. Tacu despre vietia si finitulu acestui fericitu archiereu, ca-ce volindu a-lu urmarí pana in or'a mortiei, mi s'ar frange anim'a de dorere, si asiu devení mutu.

Urmá unu altu archiereu demnu fericitulu Petru Paulu Aronu de Bistr'a, care prin maranimosetatea si generosetatea s'a, sciù atrage pre filii poporului la acestu templu alu scientiei, dandu-le pane, la serbatori fiertura, ba unor'a chiar' si vestimente si carti, asia cátu pre tempulu acelu, frecantau aceste scole preste 300 de invetiacele. Sub acestu generosu Archiereu, la anulu epocalu 1754 in Octomvrie, cu incuvenintiarea si sub patronatulu imperatesei Mari'a Teresi'a s'a publicatu deschiderea acestui institutu nationalu-confesionalu; 120 de ani suntu dara trecutí, acandu portile lui stau deschise totororu, celoru insetati de scientia, 121 de ani se voru impleni in Octomvrie venitoriu, de candu — cu pucina intrerumpere — acestu sore si-a reversatu radiele sale benefactorie asupr'a Romaniloru. fiendu la inceputu uniculu institutu de invetiamentu nationalu. Si acumu, cene va denegá meritulu teu Atena romana in respectulu culturei si alu scientiei? si cene-ti va contestá influinti'a ta salutaria asupr'a romanimei in decursu mai bene de unu seculu? cene va rostí numele teu, cene va trece pre langa tene fora pietate si fora se-si aduca amente cu reverintia de barbati, cari au fundatu si supraveghiatu preste acestu templu, si de aceli-a, cari au asudatu intre acesti pareti, intru luminarea si desceptarea eleviloru concrediuti crescerei loru? Voi ziduri, marturisiti cáti luceferi a luminatu acestu sore, si cáte radie de lumina a tramisu poporului romanu? Spuneti, pana unde a ajunsu faim'a loru, enarati-ne cáte talente ingropate a desamortítu elu? seau de nu aveti curagiulu, atunci ne voru sioptí aceste ape line ce ne incungiura, cari totu de un'a au salutatu pre Romanii, cari si cáti au venitu la acestu foculariu alu scientiei, ne voru vorbí si spune cátile, cari ésu din acestu locu si se strecura in tote partile romanimei, ele ne voru enará, cáti baieti seraci le-au calcatu catra Blasiu, cu opinci si cu desagi s'au cu traista

pre umeri, si câti din aceli-a s'au reintorsu a casa avuti cu mentea, avuti cu sufletulu, cari in urma au delaturatu sap'a si cos'a dela multi, pre cari-i asceptá ace'a sorte, si au devenitu apostoli ali Romanismului. Pre aceste scaune a siedintu odinora marele si fericitulu Samuilu Vulcanu, care cu tempu deveni Episcopulu Oradei-mari, si cu principia si sentimente supte in Blasiu si-a facutu numele nemoritoriu, indeplenuindu coron'a meritelu sale cu fundarea gimnasiului din Beiusiu la an. 1826, reversandu astu-feliu lumina' a nationale si in partile Ungariei. — Pre aceste scaune a siedintu cá discipulu, si mai tardiu — de pre acést'a catedra a propusu odinora filosofi'a eleviloru sei marele si nemoritoriu barbatu Aronu Pumnulu, care patrunsu de acelu-asi zelu si devotamentu catra natiunea s'a, mai tardiu pre la anulu 1852 spuse fratiloru sei Bucovineni, ce suntu, ce potu si ce trebuie se fia. „Catedr'a de limb'a si literatur'a romana ce ocupa Pumnulu — dice benemeritatu Hurmuzachi — prin elu a devenitu pentru Bucovineni paladiulu scientiei natiunali, altariulu sentiului si a virtutei, vétr'a nationalitatei romane.“ — Aici a ascultatu filosofi'a, si de aici a predicatu adevéru luminei marele si nemoritoriu barbatu Simeonu Barnutiú, a cărui viétia face epoca in analele istoriei nostre nationale. Dar' Domnedieule! cene se pota insirá tote mladitiele oltuite in acést'a gradina a scientiei? ele-si au loculu in istoria si literatura, ajunga pentru acumu acesti trei apostoli, caroru nu le-au lipsitu emulaturi, si cari nu cu pucina pietate si réverentia voru fi amentiti de Romani, precumu astadi se serbéza de crestinatate amentirea celoru trei santi ierarchi Vasiliu, Gregoriu si Joanu.

Viétia acestui institutu — dupa cumu amu vedutulu — au fostu urdita si tiesuta in totu decursulu seu pana astadi de capii baserecei nostre, de aceli prea demni archierei, cari au fostu totu deaun'a la inaltimea chiamarei loru, in ce'a ce privesce cultur'a, desvoltarea si progresulu natiunei si a relegiunei nostre, — eli au fostu columnele de granitu, pre cari s'a edificatu si radematu; — nu vomu dubita' dara nece de câtu si nece odata cá prea bunii nostri pastori, pasindu pre urmele antecesoriloru, patrinsi de aceli-asi zelu si devotamentu, cu ace'asi mana benicuvéntata, nu-si voru retrage sucursulu si spriginulu parentiescu nece pre venitoriu facia cu acestu institutu in totu ce atinge si contribue la bunastarea si in florirea lui, cá asia cu poteri unite, inarmati cu scientia, prin studiu, zelu si perseverantia se potemu si noi cesti de acumu a lumina miliele de romani, cari astadi orbeca inca — departe de lumina — in nescientia si suntu instrumete in manile celoru luminati. — disi. —

Blasiu, in diu'a de 3 santi.

Josifu S. Vasilco.

Baseric'a greco-catolica sabornica.

Canonele facute in sinodulu santei baserice archi-diecesane gr. cat. rom. de Alba-Julia-Fagarasiu,

carele s'a tienutu la Blasiu in 20—22 Octobre anulu Domnului 1869. *)

Sectionea 1.

Despre regularea tienerii cultului divin.

Canonulu 1. Uniformitatea si desteritatea receruta la esecutarea functiunilor cultului divin pretende, cá atátu prentii cátu si cantorii se aiba corecta cunoscentia tipicului baserecei orientala, si a cantariloru sacre. Deci recomandandu-se cu deadinsulu cetirea diligente si observarea esactu a tipicului tuturoru personelu basericesci, cari suntu in functiuni, pre venitoriu toti acelia, cari se voru infacisia' la primirea ss. orduri, voru fi indetorati a petrece in Blasiu la Metropolia, — unde sub conducerea spiritualului despusu, voru invetiá practice tipiculu tuturoru functiuniloru basericesci, si-lu voru deprende sierbindu in baseric'a catedrale, pana candu voru fi in stare a depune esamene in antea comisitiunei — ordinate de Ven. Ordinariatu — din tote functiunile basericesci, intielegandu-se acolo si tipiculu si cunoscentia cantariloru basericesci.

La conferirea statiuniloru cantoralu, fia acele impreunate cu cele docentiale ori ba, pre langa portarea esemplaria se va lua deosebita privintia la cunoscentia esacta si deplena a tipicului si a cantariloru basericesci, si la tonulu carele se indulcésca pre poporu.

Era cantorii numai asiá se voru poté constitui de protopopulu in calitate de atari, deca mai antaniu voru trece prin unu esamenu despre agendele cantoralu, tipicu si cantari in aintea scaunului protopopescu.

Canonulu 2. Santele Sacramente asiediate de Domnulu Christosu spre mantuirea sufletelu, fiendu lucrurele cele mai sante, prentii se le administreze poporulu credentiosu cu convenita pietate avendu in conferirea acelu'a intentiunea de a face ceea, ce face Baseric'a; form'a sante-loru Sacramente se o rostesca respicatu si de una data cu aplecarea materiei. Modestia preutulu in portare si in vorbe; curatia in vesmentu si in santele vase se descepte in credentiosi sentimente de pietate si de credentia viua.

*) In ajunulu unui nou Sinodu Archi-diecesanu amu aflatu de lipsa a publica' acesteá Canóne pentru ore-care orientare, in numerulu venitoriu ne vomu exprima' asceptarile nostre dela noulu Sinodu, si in curundu speramu a poté publica' si Statutul Sinodalu a Diecesei de Gherla, cărui'a dorimu a-i urma' unu Statutu sinodalu a intregi provincie basericesci greco-catolice.

Canonul 3. Se-si aduca amente preutii, că nu potu amená indelungatu botezarea prunciloru fora periclitarea mantuirei sufletesci. Dereptu aceea for' amenare se boteze pre pruncii nascuti, ori-candu i-aru aduce; era pre poporu se-lu invetie, cá botezulu preste optu díle la nece una intemplantare se nu-lu amêne. Botezulu, luandu afora casurele de necesitate extrema, se se faca in s. basereca *)

S. Miru in totu anulu se se cera nou dela Metropolia prin protopopulu eparchialu ori in persona, ori pre langa scrisoria tramisa prin espresu. Primindu preutii dela protopopu mirului nou-santitu, remasiti'a din anulu trecut se o ardia pre unu laspede curata. Apoi s. miru impreuna cu oleulu catechumeniloru se se pestreze in vase destinate spre aceea, in s. baserica in locu cuvenientiosu.

Canonul 4. Deosebita grige se porte preutii, cá s. Eucharistia se se prefaca din prescura de grâu curatu, gatita prin un'a muliere mai adulta cu portari cuvenioase, numita spre aceea, — si din vinu, bene conservatu, nece una data intrebaintiandu spre scopulu acest'a vinu inacritu, mestecatu cu alte beuturi, ori altu-cumu stricatu.

S. Eucharistia la morbosu se se duca prin preutul, **) era nece candu prin altii, si in vasele orenduite spre aceea, punendu-se in chil' a morbosului pre mesa asternuta cu facia curata si aprendiendu lumina.

S. Eucharistia pregatita spre pastrare pentru morbosu, se se asiedie in pisida de metalu, carea va stá pre s. altariu in baserica si nu in cas'a preutului. ***) Pisid'a de metalu in câtu se vá poté, se se puna in tabernacule de lemnu gatinde spre acel'asi scopu. Mare grige va portá preutul, nu cumu-va Santele se se strice.

Can. 5. Fiendu Penitentia sacramentulu celu mai de lipsa pentru toti, cari dupa primirea s. Botezu au caditu in pecate, preutii voru intrebuintia tote midilocene zelului loru celui pastoralu, spre a administrá sacramentulu acest'a cu fruptu, câtu se pote mai mare. Deci voru grigi, se nu se intemple, cá postindu bani pentru ascultarea marturisirei se instraineze pre peccatosi dela midiloculu celu mai puternicu de indereptare; er' la impunerea canonului, avendu inaintea ochiloru facerea destulu pentru pecate si indereptarea moravureloru peccatosului, se voru ferí de ori-cé mesura, prin care aru vení in prepusu de plecare spre dobenda spurcata, ci mai vertosu voru staruí a indemná pre celi indereptati la fapte bune de indurare crestinesca.

Preutii se facu atenti la detorentia de a pregati pre teneri mai tempuríu la susceperea

sacramentului acestui-a, cumu si la observarea mai acurata a reguleloru restitutiunei, in tribunalulu penitentialu.

Can. 6. Dupa ce s. sacramentu alu Unge-rei celei mai de pre urma (Maslu) s'a infientiatu de Domnulu nu numai spre usiorarea sufletului in lupt'a mortiei, ci si spre ajungerea sanetatiei trupului morbosu, decumu-va ace'a ar' fi spre folosulu mantuirei sufletului: preutii se invetie despre acést'a pre poporeniiloru cá se nu lase a se infricá dela primirea acestui s. sacramentu, sub prejudiciulu cá si cumu acest'a ar' grabí sosirea mortiei.

Oleulu santitu intrebuintiatu la conferirea acestui s. sacramentu se nu se folosésca spre scopure profane.

Can. 7. De ora ce celi ce vreu a pasí la s. sacramentu alu Casatoriei, trebue se dè spre aceea involirea s'a libera, cá se nu díca din frica, cá le place ce'a ce urescu, si se urmeze relele, ce provinu din casatorie silite: parochii inainte de a cununá pre casatorindi voru intrebuintia tote midilocene spre a rescí cu temeliu, ore mireteii nu suntu siliti la ace'a casatoria. Anume de tempuríu voru chiamá in ainte atátu pre mirele singuru fora se fia altulu de facia, câtu si pre mirés'a singura, fora se scia unulu de altulu, si-i voru intrebá despre liber'a involire a loru; care actu se va repeti apoi inaintea marturiloru, candu se va face documentulu de libera involire dupa formulariulu prescriendu.

La cea mai mica impotrivire, ce voru observá in vre-un'a parte a casatorindiloru voru diferi cunun'a, pana la luminarea lucrului; *) nece voru cutezá a-i cununá la rogarea seau amenintiarea parentiloru, a tutoriloru seau a altor'a, cari au putere preste casatorindi; ci din contr'a voru dosieni pre acestia cu totu zelulu, se inceteze a silí pre miretei si asia a causá profanarea santului Sacramentu, si a lucrá la nefericirea fiiloru, amenintiandu-i cu pedepsele s. Baserece.

Dela miri se va postí se aiba cunoscentia elementelor credentiei, si se scia rogatiunile de lipsa.

Can. 8. Matriculele atátu ale cununatiloru, câtu si ale botezatiloru si mortiloru, se se duca de preuti cu cea mai mare esactitate impleindu tote rubricel prescrise, si ferindu-se de ori-ce trasura, stergere, mutilare, schimbare a acestoru documente publice; si déca s'ar' intemplantare se gresiesca cu inscrierea, se nu sterga nece se radia cele smintite, ci se traga cu pen'a preste dinsele remanendu legibili, — apoi se faca indereptarea si se insemne in observari.

*) Can. 59. dela Trul'a.

***) Sinodulu din 1732. p. 10.

****) Sin. 1725. p. 7.

*) Pravil'a P. I. capu 95.

Can. 9. La s. Liturgiá cá partea cea mai de frunte si centrulu cultului divin, preutii se voru apropiá :

a) curatíti de pecate de morte prin s. Marturisire, seau nefiendu de indemana preutu, cu infrangerea cea deplinita, si avendu in vedere curati'a, cá nu cumu-va „se manance si se bè loru-si judecata, nesocotindu trupulu Domnului.“*)

b) Se voru apropiá padfíndu ajunulu naturale, dela amiedia nopte pana dupa s. Liturgiá negustandu mancare nece beutura, din reverintia cátra Domnulu.

c) Voru sierbí s. Liturgiá totu deaun'a imbracati in reverenda, adeca in vestmente lunge**) conforme statului preutiescu, si curati sí pre din afora.

d) Se voru retiené dela pipatu inaintea serbarei s. Liturgié. ***)

Can. 10. Tempulu tienerei cultului divin se pote socotí dela resaritul sorelui pana la apusu, asiá cátu preste totu Inseratulu nece candu se tiena dupa apusu, nece Manecarea se se incepa inainte de resaritu, — afora de casurele prevediute in tipicu.

Cá nu cumu-va poporulu, dimisu fiendu dupa Manecare, nece se vena la s. Liturgiá, ar' fi de oftatu, cá acést'a totu-de-un'a se se tiena impreuna cu manecarea.¹⁾ Apoi pentru mai mare comoditate poporulu s. liturgiá se nu se celebreze inainte de prandiulu micu.

Can. 11. Cantárele basericesci se nu se prea lungesca, ci fora grabirea cea necuveniosa se se cante respicatu sí spre zidirea poporulu, cu viersu dulce. Tenerii cu viersu placutu si descepti din pruncia se se dedè la cantarile basericesci.

Can. 12. Cá locurile destinate spre cultulu divin se se pota tiené²⁾ in curatienia, se recere :

a) Cá cemeteria-le, baserecele si monastirile se fía ingradite, nece se pasca acolo vite.³⁾ In comunele, cari nu se voru ingrigí de aceste si nu voru avé pietatea acést'a cátra locurile santite si unde jacu osale stramosiloru, in casu de cerbicía se va oprí preutul dela comitarea mortiloru in cemeteriu.

b) Baserecele in lun'a lui Iuliu a fia-cáruí anu se se curatiesca preste totu de pulvere, de paingini, tina; vasele basericesci tote se se curatiesca de picature de cera, de rugina, de funingine, de mucedielá si altele.

c) Baserecele nedepinse totu la trei ani se se albesca din laintru si din afora.

*) S. Paulu I. Cor. 11. 29.

**) Sinodulu dela 1700 p. 8. Sinodulu din 1725 p. 5.

***) Sin. din 1700. p. 22.

¹⁾ Sin. din 1728 p. 21.

²⁾ Vedi Indereptariulu legei c. 64.

³⁾ Inderept. legei c. 140.

d) In presér'a fia-carei Serbatorie, precumu si dupa Inseratulu fia-carei Dominece ori serbatorie se se mètore, si se se sterga pulvereá.

e) Prin gravnic'a reparare a spartureloru se se impedece intrarea paseriloru si altoru animaria in basereca.

Can. 13. Vasele sacre, recerute la cultulu divin amesuratu prescrieriloru ritului, tote se se procureze pre sem'a basereceloru numai prin Ordinariatu, si inca estu feliu, cátu :

a) De acumu inainte numai potire prevediute cu cupa de argentu se se santiesca si folosesca.

b) Potirele de metalu pana acumu procurate se se inausca din laintru, indata ce incepe a se vedé, cá s'a stersu in ele auritur'a.

c) Discosutu cu steu'a, linguriti'a cu lancea inca se fía de argentu, ori de metalu bene auritu, in baserecele mai serace potendu fi si de argentu de Chin'a. Cá se nu se sterga auritur'a de pre discosu, particellele de pomenire nece candu se se taie pre discosu, ci pre altu táiaru ori lemnu curatu.

d) S. Eucharistía se se pastreze in pisida de metalu auritu, si se se porte la morbosi in vasu de metalu auritu, pregatitu anume spre ace'a, adeca prevediutu cu discosu si cu linguritia.

e) S. Miru si oleulu catechumeniloru se se conserve in vasa de glasia intogmite in alte vaseciore de metalu auritu, gatite spre acel'asi scopu.

Can. 14. Ornatele basericesci inca numai prin Ordinariatu se se procureze, si

a) La fia-care basereca se fía doue renduri de vestimente sacre preutiesci, unulu negru ori venetu, si celu-alaltu de colore deschisa, impreuna cu ornatele potirului, precumu suntu : velulu, aerulu, ripid'a.

b) Antimisele cele folosite se se schimbe cu altele noue procurate prin Ordinariatu, si sub s. Liturgiá se nu se lase sfermature din s. Cuminecatura pre ele; ci aceste se se stringa cu cuvenintia in potiru prin discosulu si buretele consacratu spre acel'asi scopu.

c) Sticharia seau camesie albe se fía la fia-care basereca celu pucinu câte doue renduri, stergaria câte doua, pensature pre potiru câte patru, facie albé pre altariu câte doue, si aceste tote se se spele celu pucinu de 4 ori preste anu. *)

d) Altariulu dupa santele sierbiri totu de un'a se se acoperia, cá se se pota tiené curatu.

Can. 15. Vasele sacre iusirate in Can. 13. si ornamentele din Can. 14, se se pastreze pre cátu se pote in vestiaria sub incuiatoria. Vestimentele sacre, ce s'ar' aflá in stare struncinata se se repareze; éra decumu-va nece s'aru mai poté repará, se nu se folosesca spre trebuintie profane, ci acele se se ardia.

*) Sinodulu din 1700. N. 25.

Pentru înaintarea decorei altarelor se se înfienteze una reuniune de mulieri pie, pre langa statute aprobate de Ordinariat, avendu reuniuni filiali in fia-care parohia.

Can. 16. De acumu înainte potendu fi, numai baserece de petra cu boltitura se se zidesca; si paratii basereceloru giuru impregiuru din afora se fia scutiti in contr'a picatureloru ploiei prin canalu pardositu cu petri, avendu decurgere afora din cemetieriu. Acoperisiulu se fia de tiegle, si in urma totu edificiuulu se se asecuraze in contr'a focului.

(Va urma).

Intrig'a si facerea de pace.

Nu fa intrigi nici un'a-data,
Ca e viciu prea uritu;
Te feresce d'asta fapta,
Ca se nu ffi urgisitu.

Scii ca ce tie nu-ti place,
Nu e bene sf-i opritu;
Altui'a, ori cui a face,
Er' facundu esti osenditu.

Nu-ti uitá, ca nu-i mirare,
Lesne poti a si vedea:
Vrajba, ca a tá 'n lucrare,
Chiar' asupr'a-ti a cadea.

Vedi pre celi ce santu zavistnici,
Rei si ne'npaciuitori, —
Toti celi rei le santu protivnici,
Se'u de densii fugatori:

Dá, nu fa tu invrajbire: —
Fugi d'astu viciu detestatu ¹⁾;
Fa din ce poti infratre,
Cu scopu bunu si de laudatu.

Aduti totu-de-un'a amento
De cuventulu celu faimosu ²⁾;
De acele dulci cuvente,
Ale Domnului Christosu:

„Fericiti celi ce-facu pace
„Ca-ci, densii urmendu asiá,
„Facundu ce Domnului place,
„Fii a-i lui se voru chiamá.“

Constantinu Stefanide.

Apotec'a sateanului.

I.

Dorerea capului.

(Capeta.)

Este unu feliu de dorere a capului, care se sentiesce numai in un'a diumatate a capului si e

¹⁾ urgisitu ²⁾ vestitu.

impregnata cu tuitur'a urechiei, dorerea si adeseori rosirea ochiului, dorerea falcei si a dentiloru din ace'a parte, care dorere se numesce dorerea diumatatiei capului, cu terminu tehnicu: migrena, si acést'a decumva a agrediatu pre omiute cá produsu a cev'a reciri grósnice si repentine este forte periculósa si pote se causeze aprindere de creri, imbetatiune de capu si alte multe bole rele si primesdiuse, — se lecucesce usioru déca se ia indata la inceputu su grigia si anume: ponendu-se bolnavulu in locu caldu se ia un'a lingura de cafea neprajita dar' bene uscata si sfarmându-se bene in una piulitia (mojeriu) se pune in un'a glajia de 1/2 cupa si se torna pre ea apa mai fierbandu si se lasa asié pana se recesce de totulu, — se lié apoi din zam'a acést'a si incatu se pote totu pre stomaculu golu se da bolnavului cate cu unu paharelu, calculându cá cate un'a glajia de 1/2 cupa se fia destula pre un'a di, ce'a ce apoi se repetiesce si in diu'a adoua de fi se mai vede lipsa, e bene a bé acést'a zama baremi cu un'a ora inainte si cu doue trei ore dupa mancare, la totu casulu pre stomaculu golu séu baremi nu ingreunatu.

Pentru lecuirea deplenu a ori-ce dorere de capu ori de ce feliu ar' fi ace'a, — interna séu esterna, junghetoria séu ingreunatoria, incordatoria séu sbocotitoria, in intregu capulu séu numai in un'a parte a aceluia, — nu potenu indestulu recomanda folosirea apei de sementia de bradu, care se face asié cá se liéu pana in 15 fire sementia de bradu si acelea se sfarima catu de pucinu, dar' nu asié cá se se faca farina, si ponendu-se in unu paharu de apa, se bé la olalta cu ap'a demanétia, la amediadi si sér'a camu cu cate un'a séu baremi diumetate ora inainte de mancare, acareia folosire inse nu trebuie intreprumpta indata ce trece dorerea capului, ci se se urmeze pana in doue septemani pentru a trece de totu; — ce'a ce inse va folosi mai cu securitate déca patimasii in dorere de capu 'si voru face si-esi perini (si incatu voru poté si matratia) implute cu paie de ovesu maruntiate si pre acelea se voru culca neci-candu folosindu perini séu asternuturi cu pene. Si acést'a stramutare a periniloru si asternuturiloru de pene cu perini, madratie si preste totu ascernuturi de paie de ovesu maruntiate e de ajunsu pentru a alina si in urma delatura de totu dorerea capului ori-catu de inechita si gréaru fi ace'a, — pentru ace'a rogamu pre parenti cá pentru a preveni la pruncii loru ori-ce bola de capu, molesire si alte multe rele se nu-si invetie pruncii cu ascernuturi prea moli ci se i culce pre ascernuturi de paie de ovesu maruntiate séu de panusie (frundie) de cucuruзу (papusoiu), er' patimasii de doreri de capu pre langa intrebuintierea a ori-ce medicina se intrebuintieze si asternuturile atatu de sanetose de paie de ovesu maruntiate.

Aceste ascernuturi sunt preventivele ameti-leloru de capu, si a doreriloru de denti desu obvenitorie si a multoru doreri de capu si totu un'a-data delatura si ori-ce insomnia dandu odichna lina si neconturbata de vise fantastice si aretari diavolice — taturoru celoru ce facu intrebuintiare de ele.

FEMEIA.

Femeiei!

Lectoriloru, Christosu a voitu reformarea nómului omenescu : a peritu prin cruce. — Socratu a voitu reformarea Athenieniloru : a peritu prin cigua. — Noi voimuu aredicarea femeiei romane. Modestu rolu, modeste aspiratiuni, modesta va fi si moriea. Terminati Epistol'a, lectoriloru : suntemu gat'a a perf' prin veninulu limbelor.

Xanta.

I.

Omulu nu e ultimulu cuventu alu naturei; este inse totu ce existe mai maretiu. De temp'i memorabili invanu se unescu, se combina, elabora tote fortiele : ele n'a potutu produce cev'a mai perfectu.

Omulu a fostu :

Gazu,
Metalu,
Terra, ¹⁾
Vegetale,
Animale,
Astadi e omu ;
Mane va fi :
Angelu,
Spiritu nemestecatu,
Pura lumina,
Principiu vificatoru,
.....

Atatea cause de mandrie

Ne mai esplicamu :

Suntemu regii, essenti'a globului ce locuimu.

Suntemu regii, essenti'a umanitatiei ce ne-a precedatu pre asta terra.

Progresulu ne e impusu de natura. Cu voie se'u fora voie catà se ne spiritualisamu. Materi'a catà se piara, materi'a piere. Vedi corpulu umanu in timpii, adi, fabulosi. Vedi omulu necultu. Vedi omulu de astadi. Vedi omulu cu anim'a multu desvoltata. Comparà.

Ce este melancoli'a, dorerea secolului? Anim'a nu mai voliesce prisosulu corpului. Spiritulu nu mai pote armonisà cu materi'a. Accordu pòte fi numai in fortie egale. Omulu de astadi, asta parte a naturei, este in prediu'a realisarei cuventului Dlui : elu se lapeda de totu ce e terra si merge la elu, la spiritulu.

Spiritulu e in mai mare cuantitate, spiritulu domina : suntemu mai angeli.

¹⁾ pamentulu.

Esci mai angelu, omule, aredica capulu! Omule — angelu fii demnu de tene.

Femei'a este alt'cev'a decàtu omu?

Femei'a e organisata cá omulu.

In chimie cá in tote scientiele esacte, atare productu, atare numeru. Fusionarea atarei portii de materia cu atare portie de spiritu produce acel'asiu rezultat. In fisicu femeia are ace'asi forma cu barbatulu; diferinti'a nu pote esista in moralulu loru.

Femei'a, cá si barbatulu, e astadi omu — angelu,
Femeio tu ai a deveni :

Angelu

Spiritu nemestecatu,

Pura lumina,

Principiu vificatoru

.....

Femeio, susu cu capulu!

Susu capulu! adi esci omu — angelu.

II.

Germinulu vèrtutiei se'u a viciului este innascutu in omu.

Mum'a transmiendu substanti'a s'a copilului fii transmite si dispositiunile s'ale.

Omulu are facultatea impresionabilitatii, din primele zile a nascerei s'ale.

Ideile preceda, in copilu, conscienti'a benelui si — a reului.

Spiritulu in omu, indrumèndu-se inainte de-a avè cunoscenti'a de calatori'a intreprinsa, de calea de percursu, ideile relative voru avè dara ace'asi fortia cu ideile esentiale.

Femei'a, fiindu si primulu educatoru a copilului, are o indoita absoluta influentia asupr'a formatiunei omului.

Femeio, vedi, esci si creatorulu absolutu a omului moralu.

Susu capulu femeio, tu, creatricea materiala si spirituala!

III.

Maternitatea nu e unicola sceptru alu femeiei.

Amórea, affectionabilitatea fii da inca o potentia directa absoluta.

Amórea e o conditie essentiala, absoluta essistentiei universale.

Necessarminte n'a fostu, nu este si nu pòte fi in natura cev'a mai forte decatu amórea, effectiabilitatea.

N'a fostu, nu este si nu pote fi incetarea domniei femeiesci prin affectionabilitate.

Prin affectionabilitate, cá prin maternitate, femeia va regisà eternu umanitatea.

Susu capulu! absolutu-eterna-regina.

(vá urmá.)

Anunciu!

Voindu a dá ascultare cereriloru ce ne veni si din un'a parte si din alt'a, deschidemu prenumeratiune estra-ordinaria deosebi pentru foia de predici si deosebi pentru Foiti'a de diverse cestiuni, si asié, remanendu pretiulu de prenumeratiune pentru „Predicatoriulu Sateanului romanu“ completu cu partea de predici, foiti'a si invelitori'a totu celu de pana acum'a, adeca cinci floreni v. a. se'u unu galbenu, — primimu prenumeratiune : pentru Predicatoriulu Sateanului romanu partea de predici impreuna cu invelitori'a cu pretiulu de 3 fl. 50 cr. v. a. solvindi in doue rate si anume 2 fl. v. a. la inscriere, ér' 1 fl. 50 cr. la 1. Juliu, — asemenea pentru „Foitia“ care vomu nisú a o face cá se suplenésca si lips'a unei Foie scolastece cu pretiulu de 2 fl. v. a., apromitiendu-ne a o mai mari dupa lipsa si impregiurari, indata ce vomu primi mai multe prenumeratiuni la ea.

Cu câte-v'a esemplarie complete mai potemu servi, ceremu inse a grabi cu abonarea, ca-ce esemplarie de prisosu nu vomu mai tipari, si asié abonantiloru mai tardii nu vomu poté servi cu esemplarie complete.

De esiu, la 1-a Martiu 1875.

Administratiunea foiei :

Predicatoriulu Sat. romanu.

Diverse.

== **Fapte de urmatu.** Proprietariulu din Clusiu Gavrilu Ilesiu a datu la fondulu pentru redicarea academioi romane de drepturi — proieptata inca de Savantulu Barnutiú — un'a mia floreni val. austr.; — totu pentru acestu scopu au datu acumu repausatulu Prepositu Capitul. Macedonu Popu un'a suta floreni val. austr., — Proprietariulu din Beclénu Petru Muresianu Siregeanulu 20 fl. v. a.

== **Cuventè de invetiatu.** Omulu celu intieptu cu catu 'lu inaltia norocirea, cu atatu elu se face cu mai bunu nâravu, si mai de omenia. Er' celu mojicu si maretu, cu catu 'lu redica norocirea, cu atatu mai tare nebunésece, i-i se 'ntoreu cerii si nu-si incupe in pielea lui. Cichindealu.

Amariti si ticalosi aceli omeni, unde celi rei mai mare potere si stapânire au! si suntu nevoliti se dica si eli cá hab'a care a disu : „O fetulu meu! bene e si inaintea dracului a aprinde cate o lumina, ca-ce e reu si trebuie a te teme de elu.“ Cichindealu.

Dómne dà-ne mente, anima si caracteru. Pune inca un'a-data intre noi stramosiasca vitejia, unire si simpli-

cite! Fà-ne vrednici de sacrificii si fapte mari pentru Patria si legea ta! Mai cu séma insufla-ne foculu sacru prin care se devenimu érași Romani buni, buni Parenti de familia, vrednici cetatieni. Fà-ne vrednici a poté trai noi prin noi, fora a ne mai caciulá pre la streinu, oricare ar' fi elu, spre gloria ta si a Romanismului eternu. Aminu. G. Missailu.

Literatura.

„Economulu“ cu adausulu „Foiei scolastece“ apare dela 1-a Januarius a. c. in Cursulu alu III-lea regulatu in 1. si 15. a fiesce-careia lune in Blasiu si consta pro anulu intregu 5 fl. v. a. Cestiunele vitali de economia, industria, comerciu, scientia si cultura, ce tractéza „Economulu“ si allaturat'a sa „Foia scolastece“ cu multa cunoscentia si prassa recomandata de ajunsu aceste foie atâtu de eftine, — si noi nu adaugemu de asta-data nemicu mai multu, de câtu dorentia ce avemu de a vedea aceste foie in tote comunele romane, fiendu ele neincungiuratu de lipsa la toti celi chiamati de a desceptá si luminá poporulu. Redactoriu e D. Stefanu Popu Profesoriu prep. si economu practecu censuratu.

Prelectiuni teologice despre matrimoniu, impedimente, procedura, cu respectu la teori'a si prassa vigente in provintia metropolitana greco-cat. a Alba Julia, lucrata cu multu studiu si urmata de multe esemple — a esitu de su tipariu in Blasiu si consta 3 fl. v. a. Domnulu Dr. Jo an u Ra ti u prin edarea acestui opu neincungiuratu necesariu fiesce-caruia. Preotu gr. cat. precumu si a altoru opure basericesci si-a promeruitu recunoscentia Clerului romanu greco-catolicu. — Dela Domnia Sa mai avemu : „**Etica crestina**“ se'u „**Teologia morala**“ cu 3 fl. v. a. „**Principiele general ale Relegiunei**“ cu 80 cr. si „**Principiele generale se'u dogmatece**“ cu 1 fl. si pen'a-i agera si dibace ne va dá in curundu si alte opure, avendu Ds'a propusulu de a edá tote opurile teologice, ce'a ce va facilitá greco-catoliciloru multu studiarea scientieloru teologice, cari pana acumu nu le afláu de câtu in nesce opure streine de ale Jesuitiloru si in câte-v'a bucóvne vechi.

„**Mesurile metrice**“ cuprindiendu cunoscentia mesuriloru metrice si invetiarea preschimbarei mesuriloru usitate pana acumu in metrice scrise de Profes. prep. si Redact. „Economului“ a esitu de su tipariu si se vende la auctoriulu cu 46 cr. calculatu aici si portulu postal. Noi recomandamu acestu opsioru cá si uniculu, care e in stare a ne luminá de ajunsu asup'a noieloru mesuri introducânde la 1-a Januarius 1876, — dicemu uniculu pentruca inca pana acumu numai acestu opsioru cuprinde si tote mesurile folosite de noi pretutendenea si afara de ace'a D. auctoru cu teoria dedusa cu multu studiu impreuna si prassa lucrata cu multa cunoscentia.

Istoria regimentului II. romanescu grani-tiaru transilvaneanu a esitu de sub tipariu si se vende cu 60 cr. v. a. Opulu acest'a lucratu cu multu studiu de savantulu nostru Georgiu Baritiu forméza un'a parte din istoria Natiunei romane multu cercetate, si pentru ace'a credemu ca nu va lipsi nici unu carturariu romanu a-si infrumsetia cu acestu opu bibliotec'a sa.

Tote aceste opure precumu si altele romane si streine se potu trage si dela Red. Predicatoriului sateanului romanu.

Numerulu urmatoriu va contiené 2 cóle si va publicá unu studiu precisu de Mesurile metrice.